

“Kas jāprot pirmklasniekam, uzsākot skolas gaitas”

„Būt gatavam skolai nenozīmē mācēt lasīt, rakstīt rēķināt. Būt gatavam skolai – nozīmē būt gatavam to visu iemācīties.“

(L.A.Vengers)

Gatavošanās skolai notiek pakāpeniski, bet īpaši aktuāla tā kļūst pirmsskolas noslēguma posmā. Skolas gaitu uzsākšana ir spēcīgs emocionāls pārdzīvojums, kas nāk kopā ar nedrošību un bailēm par to, vai bērns ir gatavs skolai. Bērnu gatavību skolai nosaka dažādas prasmes, kuras bērnam tiek attīstītas, vecākiem sadarbojoties ar pirmsskolas izglītības iestādi.

Gatavošanās skolai ir process, kurš katram bērnam ir individuāls. Psihologi norāda, ka bērna attīstības process ir jāaplūko no vairākiem aspektiem, un bērna gatavība skolai ir jāizvērtē, ievērojot šādus pamataspektus:

- izziņas procesi (uzmanība, atmiņa, domāšana, uztvere);
- personības īpašību attīstības pakāpe (patstāvība, griba, emocionālās īpašības);
- saskarsmes prasme jeb sociālā gatavība skolai. Runājot par bērnu gatavību skolai, vislielāko uzmanību parasti pievērš bērna intelektuālajai sagatavotībai. Kā atzīst liela daļa izglītības psihologu, intelektuālā sagatavotība vairāk tiek izprasta kā lasītprasme, rakstītprasme, rēķināšanas prasme.

Bet daudz būtiskāk ir saprast, vai bērnam ir interese par apkārtējās pasaules norisēm un cik noturīga tā ir, cik plašs ir redzesloks – vai tās ir fragmentāras zināšanas tikai par tuvāko apkārtni, vai priekšstati ir izvērsti un konkrēti – un kā bērns prot orientēties apkārtējā vidē.

Skolas gaitu uzsākšana bērnam ir spēcīgs emocionāls pārdzīvojums. Bērnu gatavību skolai nosaka dažādas prasmes, kuras attīsta vecāki sadarbībā ar pirmsskolas izglītības iestādi. Lai bērns veiksmīgi varētu uzsākt skolas gaitas, viņam vajadzētu būt attīstītām dažādām iemaņām. Pats būtiskākais ir attīstītas sociālās prasmes-

- Bērnam ir jāpazīst savas lietas;
- Bērnam ir jāprot pašam sakārtot savas mantas, savs darba laukus;
- Bērnam ir jāprot par sevi parūpēties;
- Bērnam ir jāprot rūpēties par personīgo higiēnu;
- Bērnam ir jāprot pašam paēst un sevi pie galda apkalpot;
- Bērnam ir jāprot klausīties un saklausīt, dzirdēt un sadzirdēt;
- Bērnam ir jāprot paklausīt;
- Bērnam ir jāprot sadarboties ar citiem;
- Bērnam ir jāprot pieņemt kritiku;
- Bērnam ir jāprot jautāt, ja ir kaut kas neskaidrs.

Tikai tajā brīdī, kad bērns ir emocionāli gatavs skolai, var runāt par intelektuālo gatavību skolai. „Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem“ nosaka uzdevumus:

- *vērtībās balstītu ieradumu veidošana, sociālo un emocionālo prasmju attīstīšana, ietverot sevis, savu emociju, domu un uzvedības apzināšanu, spēju saprast citus un veidot pozitīvas attiecības;*
- *par obligātā satura pamatu pirmsskolā nosaka caurviju prasmju attīstīšanu – kritiskā domāšana un problēmrisināšana, pašvadīta mācīšanās, jaunrade un uzņēmējspēja, sadarbība, pilsoniskā līdzdalība;*
- *un tikai tad tiek veidoti pratību pamati septiņās mācību jomās – valodu, sociālās un pilsoniskās, kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, dabaszinātņu, matemātikas, tehnoloģiju, veselības un fiziskās aktivitātes.*

Pirmsskolas izglītības nobeigumā bērns ir apguvis šādus pratību pamatus, kas ietver vērtības un tikumus, caurviju prasmes un zināšanas, izpratni un pamatprasmes:

- *valodu mācību jomā: bērns skaidro, kāpēc cilvēki sazinoties lieto valodu, klausās tekstu, nosauc tajā darbojošās personas, atstāsta notikumus, izdomā teksta turpinājumu, jautā par neskaidro un atbild uz konkrētu jautājumu, saprotami un secīgi stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto, piedalās sarunā, nepārtrauc runātāju, runā lieto dažādas runas intonācijas, atšķir un nosauc skaņas, skaņu apzīmē ar atbilstošu burtu, lasa vārdus un saprot izlasīto, raksta rakstītos burtus;*
- *sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā: bērns apzinās sevi, piederību ģimenei un izglītības iestādei, skaidro un atšķir labu rīcību no sliktas, novērtē paša izvēlētu un patstāvīgi veiktu darbību, prognozē dažādas rīcības sekas ar personīgo veselību un drošību saistītās ikdienas situācijās (saskarsme ar pazīstamu cilvēku un svešinieku, veselībai kaitīgu vielu lietošanas un sadzīves traumatisma risku mazināšana mājās, izglītības iestādē, uz ielas, rotaļās brīvā dabā, pie ūdenstilpēm un spēļu laukumos, kā arī ugunsdrošības, ceļu satiksmes drošības, elektrodrošības noteikumi), ievēro noteikumus, saprot, pie kā un kādā gadījumā vērsties pēc palīdzības, kad jūtas slikti vai nedroši, nosauc ārkārtas palīdzības numuru 112; skaidro, ka Latvija ir daļa no pasaules, saprot, ka cilvēki ir dažādi; atpazīst un nosauc Latvijas valsts simbolus – karogu, ģerboni un himnu, mācās ar cieņu izturēties pret tiem;*
- *kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā: bērns vēro, klausās un iztēlojas, rada un īsteno ideju daudzveidīgā darbībā, mērķtiecīgi izmanto mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus un, ja nepieciešams, kombinē tos, izvēlas un radoši izmanto dažādus materiālus, iepazīst latviešu un citu tautu tradicionālajai*

kultūrai raksturīgo, skandē tautasdziesmas, deklamē īsus dzejoļus, izspēlē pašu izdomātu vai literārā darba sižetu, dzied, muzicē, dejo, brīvi un droši improvizē ar kustībām vai skaņu rīkiem, dziedot individuāli un kopā ar citiem, ar mūzikas pavadījumu un bez tā, stāsta par savu pieredzi radošā darbībā, raksturo vizuālās mākslas, mūzikas un literārā darba radīto pārdzīvojumu;

- *dabaszinātņu mācību jomā: bērns novērojot, salīdzinot un eksperimentējot izzina apkārtnē raksturīgo dzīvo organismu – augu, dzīvnieku un sēņu – pazīmes, iezu un ūdens īpašības, salīdzina no dažādiem materiāliem – stikla, koka, plastmasas, papīra, akmens – izgatavotu priekšmetu īpašības un to izmantošanas iespējas, novēro debess ķermeņus un to kustību, novēro zemes virsmas dažādību (līdzena, nelīdzena) tuvākajā apkārtnē, stāsta par novērotajām pārmaiņām dabā, mainoties gadalaikiem, diennaktij, laikapstākļiem, saprot drošas uzvedības pamatus saskarsmē ar dzīvniekiem (tai skaitā kukaiņiem), augiem un sēnēm (tai skaitā nepazīstamiem), saprot, ka jāsaudzē daba un tās resursi, iesaistās tuvākās apkārtnes sakopšanas darbos;*
- *matemātikas mācību jomā: bērns darbojoties nosaka skaitļa sastāvu desmit apjomā, veido skaitļa sastāva dažādas variācijas, izsaka pieņēmumu par skaitu attēlos un priekšmetu kopās un skaitot to pārbauda, skaitu apzīmē ar tam atbilstošu ciparu, raksta ciparus, ar nosacītiem mēriem nosaka garumu, platību un ietilpību, ar lineālu mēra garumu, izzina ģeometriskas figūras, tai skaitā telpiskus ķermeņus, raksturo to formu un saista ar pazīstamiem objektiem, šķiro priekšmetus pēc vairākām pazīmēm un salīdzina pēc skaita un lieluma (lietojot vārdus "vairāk", "mazāk", "lielāks", "mazāks"), nosauc objektu atrašanās vietu telpā un plaknē (lietojot vārdus "virs", "zem", "pie", "aiz", "blakus", "pa labi", "pa kreisi"), radoši un atbilstoši noteiktam nosacījumam veido ritmiskas rindas un sakārtojumus no priekšmetiem un ģeometriskām figūrām;*
- *tehnoloģiju mācību jomā: bērns stāsta par sava darba ieceri, plāno savas ieceres īstenošanas soļus, izvēlas nepieciešamos materiālus, īsteno ieceri un novērtē rezultātu, apgūst dažādas tehnikas, paņēmienu un drošības noteikumus materiālu un instrumentu izmantošanā savas ieceres īstenošanai, veido un savieno detaļas, iegūstot sev vēlamu formu no piedāvātajiem vai izvēlētajiem materiāliem, tur un pareizā satvērienā lieto rakstāmpiederumus un darbarīkus, piedalās vienkāršu un veselīgu ēdienu pagatavošanā, iepazīstot veselīga uztura nozīmi;*
- *veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā: bērns ar prieku iesaistās nodarbībās telpās un ārā un veido veselīga dzīvesveida ieradumus, apzinoties riskus veselībai un*

mācoties tos novērst, sev un citiem drošā veidā pārvietojas pa dažādām šķēršļu joslām un piedalās kustību rotaļās, apvienojot soļošanu, skriešanu, rāpošanu, rāpšanos, notur līdzsvaru, pārvieto priekšmetus un pārvar šķēršļus, izvēloties darbības veidu atbilstoši situācijai, daudzveidīgi izmanto sīkās motorikas prasmes, apzinās savu dzimumu un ķermeņa neaizskaramību, ikdienā regulāri ievēro personīgo higiēnu, stāsta, kādi individuālie aizsardzības līdzekļi jālieto dažādās kustību aktivitātēs, piemēram, pārvietojoties ar velosipēdu.

Veiksmīgi sagatavoties skolai spēj katrs bērns, bet veiksmes atslēdziņa ir mūsu – pieaugušo – rokās

Izmantotā literatūra

1. <https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitibas-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitibas-programmu-paraugiem>
2. https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vecaki-un-berni/kas-jamak-pirmklasniekam-sakot-skolas-gaitas.a359937/?utm_source=inbox&utm_campaign=news&utm_medium=frontpage
3. <https://www.tvnet.lv/4943459/kas-nosaka-berna-gatavibu-skolai>
4. <https://svs.edu.lv/wp-content/uploads/2018/04/pirm%C4%81-klase.pdf>
5. <https://calis.delfi.lv/berni/skolens/skolas-gaitu-uzsaksana/gataviba-skolai/>

Materiālu sagatavoja Jelgavas pilsētas Pirmsskolas jomas vadītāja Ludmila Kudreņicka